

روزنامه صبح غرب کشور

صاحب امتیاز: مسعود جواندل | سردبیر: زهره پوروهایی

چاپ: پیام رسانه | نشانی تحریریه: همدان، خیابان پاستور، کوچه شهید عزیزان، پلاک ۵۹

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۳۰ - ۰۸۱ | امور مشترکین: ۰۹۱۸۳۱۶۸۵۷۴

صاحب امتیاز روزنامه: ۰۹۱۸۸۳۱۵۴۱ | آگهی‌ها: ۰۲۸۲۵۴۰ - ۰۸۱

پيامک: ۰۳۰۰۱۸۱۸۲۰ | ارتباط با تحریریه: ۰۲۸۲۷۲۲۳۹۹ - ۰۸۱ | دوزنما: ۰۲۸۲۸۱۸۴۹ - ۰۸۱

| گستره توزیع: استان‌های ایلام - کرمانشاه - کردستان - مرکزی - همدان |

امام علی علیه‌السلام فرمودند: دانش، میراثی است گرانبهای و آداب، زیورهایی نو به نو و اندیشه، آینه‌ای صافی است.

sepehrgharb.news   Email: sepehrgharb.news@gmail.com   www.sepehrgharb.ir

همدان، شهری که هر سنگش روایتی از شکوه تاریخ دارد

گواه تاریخی اهمیت شهر همدان هستند.

وقتی به محلات همدان قدیم می‌پردازیم، با تنوع چشمگیری از چمن‌ها مواجه می‌شویم؛ از چمن کلبا گرفته تا چمن کبابیان، محله حاجی، چمن قزلان، چمن چوپیان‌ها، چمن سبزوآر یا همان پایین‌توت قمی‌ها و چمن جولان. هریک از این محلات، ویژگی‌های منحصربه‌فردی داشتند که آن‌ها را از هم متمایز می‌کرد.

محلات همدان ازنظر ساختاری به اشکال مستطیل، دوزنقه و مدور بودند و در مرکز هر محله، یک چمن یا میدان‌گاه وجود داشت که قلب تپنده آن محله محسوب می‌شد؛ هر محله دروازه‌ای مستقل داشت و از دیگر محلات کاملاً مجزا بود.

جالب این است که هر محله کاملاً خودکفا بود و ساکنان آن نیاز چندانی به خروج از محدوده خود نداشتند. در هر محله امکاناتی مانند مسجد، حمام عمومی، آب‌انبار، زیارتگاه، سقاخانه، نانوايي، بقالی، کفاشی، عطاری، سبزی‌فروشی، قصابی و حتی قبرستان وجود داشت؛ امروزه نیز بقایای این قبرستان‌ها در نقاط مختلف همدان مثل پارک مریم (که قبرستان مسیحی‌ها بوده است)، پارک پاستور (که قبرستان قدیمی بوده است) و یا پارک لاله (که قبرستان یهودیان بوده است) دیده می‌شوند.

میدان مرکزی محلات، تنها محل تجمع مردم نبود، بلکه مرکز اعتماد اجتماعی نیز محسوب می‌شد و همین اعتماد سبب اتحاد مردم شده بود؛ برای مثال افراد خیر و امین در محله مستقر بودند و مردم در سفرهای خود، اموالشان را به آن‌ها می‌سپردند. همچنین جوانان محله تعصب خاصی نسبت به حراست از هم‌محله‌ای‌های خود داشتند و اگر غریبه‌ای وارد محله می‌شد، بلافاصله مورد شناسایی و بازخواست قرار می‌گرفت و درصورت نیاز، بدرقه می‌شد! زنان نیز در حفظ امنیت و آبروی محله، نقش فعالی داشتند.

با توجه به سبقه درخشان ابوالفتح مؤمن در بررسی تاریخ همدان، خبرنگار روزنامه سپهرغرب در این شماره از بخش «همدان ما»، با وی گفت‌وگویی را در راستای معرفی تاریخ محلات اصیل همدان ترتیب داده است که در ادامه متن سخنان این استاد گران‌قدر را می‌خوانید:

همدان از دیرباز تانکون، همواره شهر بوده و هیچ‌گاه این هویت را از دست نداده است. این موضوع را می‌توان در منابع تاریخی متعددی ازجمله کتاب البلدان اثر احمد بن اسحاق یعقوبی (ما)، با وی گفت‌وگویی را در راستای معرفی تاریخ محلات اصیل همدان ترتیب داده است که در ادامه متن سخنان این استاد گران‌قدر را می‌خوانید:

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

بود؛ به‌طور مثال لهجه محله بختیاری‌ها که از مهاجرین بودند یا محله زندی‌ها که از افغان‌ها تشکیل شده بود، با محله‌های دیگر تفاوت‌هایی در تلفظ کلمات داشت.

ازنظر اخلاقی نیز هر محله دارای ویژگی‌های خاص خود بود؛ به‌عنوان مثال گفته می‌شد که افراد خیر بیشتر در منطقه جولان و از خانواده شریفی‌ها هستند و سادات رضوی نیز دارای موقوفات زیادی در آن زمان بودند.

محلات همدان دارای جنبه مذهبی نیز بودند و هر محله، هیئت‌های مذهبی خاص خود را داشت.

برخی از مساجد همدان نیز جایگاه خاصی داشتند؛ به‌عنوان مثال، مسجد پای‌توت قمی‌ها یا مسجد محراب سنگی، مسجد امام حسن و مسجد میرزاتقی، اسامی مختلف یک مسجد در ادوار تاریخی بودند. در کتاب عبرالمن عتبر، میرزا کریم کرمانی به مسجد میرزاتقی به‌عنوان یکی از پایگاه‌های اصلی شیعیان در همدان اشاره کرده است.

محله بنی‌صدر نیز محل استقرار افرادی بود که از سبزوآر و قم وسایل می‌آوردند و در آنجا به فروش می‌رساندند و یا دادوستد می‌کردند و یا محله کبابی‌ها، محل اسکان سادات رضوی بود.

روستای دره مریانج که از سولان شروع می‌شد، در انتهای امامزاده کوه بود که ماوشان نام داشت که درحال حاضر مخروبه شده و از بین رفته؛ این روستا محل تولد عین‌القضات همدانی بوده است. قبر نیکان خاندان رضوی که در محله کبابیان سکونت داشتند نیز در امامزاده کوه قرار دارد و موقوفات و املاک ایشان نیز در آنجا بوده است.

در دوره مشروطه، حجت‌الاسلام محمدباقر رضوی کبابیانی از همین محله به‌عنوان امام‌جمعه همدان منصوب شد و تولیت مسجد جامع همدان نیز با سادات کبابیان بوده است. سادات طباطبایی هم از دیگر سادات مهم همدان بودند که در دوره مشروطه، سیدمحمد طباطبایی، نقش مهمی در همدان ایفا کرده است؛ همچنین پسرعموی سیدمحمد طباطبایی، رهبر مشهور انقلاب مشروطه که اصالتاً همدانی بوده و بعد از تبعار رفته، ازجمله شخصیت‌های تأثیرگذار در محلات همدان بوده است.

نام‌گذاری محلات با براساس نام خاندان‌های بانفوذ مانند کبابیان در محله کبابی‌ها، یا شریف‌الممالک در محله جولان، یا شغل رایج در آن محله مانند شالبافان (به‌دلیل وجود کارگاه‌های شال‌بافی) و کولانج (به‌دلیل شغل شیرینی‌ریزی و کماچ‌ریزی) و یا براساس قومیت ساکنان مانند محله بختیاری‌ها و زندی‌ها صورت می‌گرفت.

محله یهودی‌ها یا محله جوده‌ها پشت مقبره استر و مردخای قرار داشت و به‌دلیل سکونت یهودیان در آنجا، به این نام خوانده می‌شد؛ همچنین محله زندی‌ها در نزدیکی حمام حاج‌حافظ قرار داشت و به سمت تپه مصلی امتداد می‌یافت.

همان‌طور که گفته شد، هر محله قبرستان هم داشت. محله‌های سنتی بودند. و علاوه‌بر نظافت، محل انجام حجامت و درمان‌های سنتی بودند.

محلات قدیمی همدان نمونه‌ای بی‌نظیر از سازمان‌یابی اجتماعی خودجوش بودند که در آن‌ها مشارکت و همکاری شهروندان به شکل طبیعی جریان داشت. در این ساختار اجتماعی منسجم کارگران ساختمانی و کشاورزی به‌صورت خودجوش به کمک هم می‌آمدند و با حمایت از نیازمندان به‌صورت ناشناس و جمعی صورت می‌گرفت.

میدان‌گاه محله به‌عنوان قلب تپنده حیات اجتماعی، محل برگزاری آیین‌های سنتی و مذهبی، نمایش‌های پرده‌خوانی، شمایل‌گردانی و مراسم پهلوانی و معرکه‌گیری نیز بود.

هر محله دارای چشمه‌ای اختصاصی بود؛ آب از مساجد یا خانه‌های بزرگان محله می‌گذشت و از آن برای شست‌وشو، آبیاری و مصارف روزانه استفاده می‌شد. از طرفی سرداب‌های خانگی به‌عنوان یک یخچال طبیعی بودند که مواد غذایی قابل فساد در گرما را در سرداب بالای آب جاری آویزان می‌کردند تا از دورریز خوراکی‌ها جلوگیری کنند.

چشمه‌های محله هم به‌گونه‌ای محل تبادل اطلاعات و اخبار محله بودند؛ بانوان با توجه به نیاز خانواده خود، برای تأمین آب شرب از چشمه اقدام می‌کردند و یا در قسمت بیرون سرداب که ششمه به داخل رود می‌ریخت، برای شست‌وشوی ظروف و یا لباس‌ها حاضر می‌شدند و به‌نوعی مرکز تعاملات اجتماعی روزمره آن محله به‌شمار می‌رفت.

تکلم در محله‌ها مختلف همدان، متفاوت

- سه‌شنبه ۱۳ خردادماه ۱۴۰۴**
- سال هفدهم** - **شماره ۳۱۳۷**

نمایندگی‌های سپهرغرب در استان‌ها

محمدسعید کناریوند (ایلام): ۰۹۴۷۸ ۹۴۵ ۰۹۱۲

فرزاد منتی (کرمانشاه): ۰۲۷۲۹ ۱۳۰ ۰۹۱۸

شیرین مرادی (کردستان): ۰۶۹۸۴ ۸۷۷ ۰۹۱۸

مبینا یاحقی (مرکزی): ۰۴۹۰۹ ۱۷۹ ۰۹۹۰

مجزای خود را داشت. اما قبرستان‌های قدیمی در طول زمان از بین رفته‌اند؛ مانند قبرستانی که در محل دانشگاه بوعلی‌سینا قرار داشت و با فتوای آیت‌الله آخوند ملاعلی معصومی همدانی، به دانشگاه بوعلی تبدیل شد.

خاندان شریفی‌ها در زمان قحطی و مشکلات با کمک سادات و بزرگان محلات به یاری مردم می‌شتافتند؛ همچنین آقازاده کوثری طی جنگ جهانی اول و دوم و زمان قحطی، در کاروان‌سرای زغالی‌ها واقع در فلکه پروانه‌ها، زغال رایگان توزیع می‌کرد و در دوران قحطی به فقرا آتش می‌داد.

با توجه به اینکه هر محله دارای یک فرد بزرگ، معتمد، روحانی یا بازاری بود که مورد کفایتی مشورت اهالی قرار می‌گرفت، اداره محلات هم مشارکتی و با هم‌فکری و همیاری اهالی صورت می‌گرفت.

در گذشته همدان دارای چهار کلانتر بود که محلات را اداره می‌کردند. این کلانترها مسئولیت اداره امور محله‌ها، جمع‌آوری مالیات و تأمین امنیت را برعهده داشتند و به عدلیه و حکمران گزارش می‌دادند. به‌نوعی رتق و فتق امور با کلانترهای محله و هر کلانتر مسئول اداره و نظارت بر محدوده مشخصی از محلات بود؛ این کلانترها مستقیماً به حکمران شهر پاسخگو بودند.
باین‌حال ممکن است در عمل، بعد از تجربه، نفوذ یا جایگاه اجتماعی، یکی از کلانترها نسبت به سایرین برجسته‌تر بوده و در تصمیم‌گیری‌های مهم شهری، نقش بیشتری ایفا کرده باشد.

درخصوص حل اختلاف بین محلات، سازوکار مشخصی وجود داشته است. در بسیاری از موارد خود کلانترها با میانجی‌گری بین طرفین، سعی در حل اختلافات داشته‌اند. اما در مواردی که اختلافات جدی‌تر بوده و از طریق میانجی‌گری قابل حل نبوده، موضوع به حکمران شهر ارجاع داده می‌شده و حکمران با بررسی موضوع و استماع اظهارات طرفین، حکم نهایی را صادر می‌کرده است. همچنین، در برخی موارد بزرگان و معتمدین محلات نیز در حل اختلافات نقش و با استفاده از نفوذ و اعتبار خود، سعی در ایجاد صلح و سازش بین طرفین داشته‌اند.

با آغاز دوره پهلوی و به‌دلیل خیابان‌کشی‌هایی که از سال ۱۳۰۶ و ۱۳۰۷ آغاز شد، بسیاری از محلات از بین رفتند. به‌عنوان مثال، محله چمن چوپان‌ها یا خیابان‌کشی محدوده امامزاده، عبدالله، از بین رفت و بسیاری از محلات دیگر نیز به‌دلیل خیابان‌کشی‌ها، انسجام محلی خود را از دست دادند و نابود شدند؛ مساجد و چمن‌های این محلات نیز از بین رفتند.

یکی از این محلات، بن بازار است که بازار مستقلی داشته و خود یک محله محسوب می‌شده است. همچنین، محله قصابان، واقع در کوچه قصابان که امروزه از ابتدای آتش‌نشانی آغاز شده و تا حکیم‌خانه در خیابان باباطاهر امتداد می‌یابد، یکی دیگر از محلات دارای کلانتر بوده است. از سوی دیگر، امامزاده عبدالله نیز یکی دیگر از محلات تحت نظارت یک کلانتر بوده؛ نکته قابل توجه اینکه

سپهرغرب، گروه همدان ما – ملیکا قانعی؛ همدان، شهری که هر سنگش روایتی از شکوه تاریخ دارد.

همدان را باید با دل دید، نه با چشم! شهری که تک‌تک سنگ بناهایش، روایتگر شکوهی سه‌هزارساله است؛ از روزگاری که هگمتانه، پایتخت نخستین امپراتوری ایران‌زمین بود تا امروز که گنبد علویان و گنجانمه، قصه‌گوی فرازونشیب تاریخ هستند. اینجا حتی کوچه‌های قدیمی هم تاریخی سخن می‌گویند؛ از چمن‌های خودکفای محلات با مساجد و حمام‌های باستانی آن‌ها گرفته تا آجرهای کهن تپه هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه‌ای زنده است که هر رهگذری را به سفری عبرت‌انگیز از عصر مفرغ تا امروز، می‌برد.

همدان به‌عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان، دارای پیشینه‌ای طولانی و غنی است؛ تاریخ مدون این شهر به دوران تمدن مادها در حدود سه هزار سال پیش بازمی‌گردد، زمانی که با نام هگمتانه، پایتخت یکی از مراکز مهم علمی می‌دهند. همدان، موزه